

This project is funded by the European Union
Ovaj projekat finansira Evropska unija

LJUDSKA PRAVA ŽENA ŽRTAVA NASILJA

2017. godina

Uvodne napomene

U okviru projekta „Mapiranje ljudskih prava u medijima promatrajući položaj građana, ranjivih slojeva društva i medijske zajednice“ planirana su tri istraživanja koja se tiču ljudskih prava žena žrtava nasilja. Osim samog istraživanja planirano je da se uradi i analiza zakonske regulative i statistika nasilja nad ženama u porodici.

U skladu sa planom urađena su tri istraživanja sa ženama žrtvama nasilja koje su koristile usluge sigurne kuće. U istraživanju iz 2017. godine učestvovala su žene koje su bile u sigurnim kućama u periodu od 2015. do 2017. godine. Zbog toga imamo razliku u broju ispitanica. Pošto se radi o vrlo specifičnoj populaciji, ženama smo pružili mogućnost da samostalno popunjavaju upitnik, *online* ili metodom papir olovka. Na taj način smo im omogućili da ostanu anonimne, da popune upitnik ako su napustile sigurnu kuću, ali i da ne remetimo svakodnevne aktivnosti unutar sigurne kuće.

Urađena je i desk analiza aktuelnog zakonodavstva koja se tiče zaštite ljudskih prava žena, s posebnim akcentom na žene žrtve nasilja. Veoma je važno naglasiti da se zakonska regulativa nije mijenjala od 2017. godine i zbog toga imamo samo jednu takvu analizu, za sve tri godine.

Urađena je i statistika nasilja nad ženama gdje smo koristili podatke nevladinih organizacija, Ministarstva omladine, porodice i sporta Republike Srpske, Gender centra Federacije BiH, Republičkog zavoda za statistiku Republike Srpske i Federalnog statističkog zavoda. Važno je napomenuti da se metodologija i dinamika prikupljanja podataka razlikuje po entitetima, tako da u zavisnosti od entiteta variraju i raspoloživi podaci.

Iako nije planirano projektom urađen je monitoring medija o nasilju nad ženama u printanim i online medijima. Analiza podataka nije dala neke zanimljive podatke i od toga se odustalo.

1. Zakonska regulativa

Ustav Bosne i Hercegovine garantuje najviši stepen međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda, time što je u njega inkorporirano 15 najvažnijih međunarodnih instrumenata za zaštitu ljudskih prava, a među njima i UN-ova Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), čime se Bosna i Hercegovina obavezuje da primijeni najviše međunarodno priznate standarde ljudskih prava. Ustavom Bosne i Hercegovine predviđa se da su “opšti principi međunarodnog prava sastavni dio pravnog poretka Bosne i Hercegovine i entiteta”. Takođe, zabranjuje se diskriminacija, te garantuje uživanje prava i sloboda predviđenih Ustavom svim osobama, bez razlike po bilo kom osnovu, uključujući i pol. Zakoni koji se direktno tiču nasilja nad ženama su:

- Zakon o ravnopravnosti polova Bosne i Hercegovine,
- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Federacije BiH,
- Krivični zakon Federacije BiH,
- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske,
- Krivični zakon Republike Srpske,
- Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

S obzirom na zakone koji tretiraju ovu problematiku možemo zaključiti da BiH raspolaže sa zadovoljavajućim pravnim, kako međunarodnim, tako i domaćim, okvirom kojim se stvaraju pretpostavke za prevenciju i borbu protiv nasilja nad ženama.

2. Problemi u implementaciji zakona koji se tiču nasilja nad ženama

Problemi nastaju u implementiranju samih zakonskih rješenja. Evidentno je da ne postoje razvijeni mehanizmi za praćenje rodno zasnovanog nasilja i odgovornost u pogledu sprovođenja postojećih strategija i na nivou države i na nivou entiteta. Za razliku od Republike Srpske¹ gdje su doneseni svi potrebni podzakonski akti (psihosocijalni tretman²,

¹ <http://www.vladars.net/sr-SP->

http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mpos/Documents/%D0%9E%D0%BF%D1%88%D1%82%D0%B8%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BB%20%D0%BE%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF%D0%B0%D1%9A%D1%83%20%D1%83%20%D1%81%D0%BB%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%98%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D0%BC%D0%B0%20%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B8%D1%99%D0%B0%20%D1%83%20%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%86%D0%B8%20%D0%A0%D0%B5%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B5%20%D0%A1%D1%80%D0%BF%D1%81%D0%BA%D0%B5_241528621_188093949.pdf

obavezno liječenje od zavisnosti³, resursni paket⁴, pravilnik za MUP RS⁵). U Federaciji BiH je od planiranih šest pozakonskih akata donesena četiri (Pravilnik o obaveznom psihosocijalnom tretmanu⁶, Pravilnik o obaveznom liječenju od ovisnosti⁷, Pravilnik o nadležnosti policije⁸, Pravilnik o evidenciji⁹). Ne postoji jedinstvena baza podataka sa prikupljenim podacima o nasilju u porodici. Država, ni entiteti, ne pružaju dovoljnu podršku nevladinom sektoru¹⁰ tj. uslugama koje one pružaju uz pomoć inostranog finansiranja. Takođe, prisutna je nedosljedna primjena zakona koji regulišu nasilje u porodici na sudovima u oba entiteta, što podrija povjerenje žena u pravosudni sistem uprkos sveobuhvatnom zakonskom okviru koji je na snazi. To se veoma dobro vidi kroz ograničen broj izrečenih zaštitnih mjera i blage kaznene politike, uključujući ogroman procenat uslovnih osuda.

Kada govorimo o mehanizmima prikupljanja podataka o nasilju nad ženama za sada se statistika sistematski vodi za porodično nasilje, dok se ostali oblici nasilja ne prikupljaju u skladu sa predviđenim i planiranim standardima. Ne postoji jedinstvena baza podataka na nivou države, u kojoj se nalaze podaci o rodno zasnovanom nasilju. Postojeći zakonski, podzakonski i drugi propisi kojima se reguliše rad i postupanje nadležnih organa i ustanova ne sadrže odredbe o obaveznom i redovnom prikupljanju, vođenju i praćenju podataka u slučajevima rodno zasnovanog nasilja prema standardima propisanim Evropskom konvencijom.

Kada govorimo o mehanizmima prikupljanja podataka o nasilju nad ženama za sada se statistika sistematski¹¹ vodi za porodično nasilje¹², dok se ostali oblici nasilja ne prikupljaju u

²<http://www.djeca.rs.ba/uploaded/Pravilnik%20o%20nacinu%20sprovođenja%20zastitne%20mjere%20obavezne%20psihosocijalni%20tretman.pdf>

³<http://www.suprs.info/wp-content/uploads/2015/01/pravilnik-selekcija-matica.pdf>

⁴<http://ba.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/UNFPA%20Resursni%20Paket%20Light%20FINAL2.pdf>

⁵http://sigurnamreza.ba/upload/documents/Nasilje_u_porodici/RS/Pravilnikmup.pdf

⁶http://www.podaci.net/_gBiH/propis/Pravilnik_o_nacinu/P-nmpzmo04v0660.html

⁷https://www.fld.ba/upload/documents/Analiza_nasilje_USAID_JSDP_II_U%20C5%BDSBIH.pdf

⁸https://www.google.ba/search?q=Pravilnik+o+nadle%20C5%BEnosti+policije%2C&rlz=1C1GKLB_enBA711BA711&og=Pravilnik+o+nadle%20C5%BEnosti+policije%2C&aqs=chrome..69i57.16490j0j4&sourceid=chrome&ie=UTF-8

⁹https://mrsri.ks.gov.ba/sites/mrsri.ks.gov.ba/files/95_13.pdf

¹⁰<http://unitedwomenbl.org/wp-content/uploads/2017/02/Izvjestaj-o-sigurnim-ku%20C4%87ama-i-mjerama-za%20C5%A1tite-%20C5%BEena-%20C5%BErtava-nasilja-u-porodici-u-BiH.pdf>

¹¹ : <http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mpos/Documents/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%BB%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BE%20%D1%81%D0%B0%D0%B4%D1%80%D0%B6%D0%B0%D1%98>

skladu sa predviđenim i planiranim standardima. Ne postoji jedinstvena baza podataka na nivou države, u kojoj se nalaze podaci o rodno zasnovanom nasilju. Postojeći zakonski, podzakonski i drugi propisi kojima se reguliše rad i postupanje nadležnih organa i ustanova ne sadrže odredbe o obaveznom i redovnom prikupljanju, vođenju i praćenju podataka u slučajevima rodno zasnovanog nasilja prema standardima propisanim Evropskom konvencijom.

Nakon što se slučajevi nasilja u porodici prijave policiji i/ili centrima za socijalni rad i službama socijalne zaštite, višestruko „opada“ broj djela, odnosno slučajeva koji se procesuiraju pred pravosudnim organima. To nam ukazuje na problem efikasnog istraživanja i procesuiranja slučajeva nasilja nad ženama. Podaci o mjerama i sankcijama preduzetim protiv učinilaca, te mjerama za zaštitu žrtava, govore u prilog konstataciji da se ove mjere i sankcije izriču u malom broju slučajeva i da se najčešće radi o novčanim kaznama i uslovnim presudama.

3. Koliko su BiH zakoni u skladu sa Konvencijom Vijeća Evrope?

Institucije Bosne i Hercegovine, na svim nivoima, donijele su i niz strateških dokumenata koji su neposredno ili posredno usmjereni na prevenciju nasilja nad ženama. Usvojena je Okvirna Strategija za provođenje Konvencije Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici u BiH u periodu od 2015. do 2018. godine. Osim ove strategije tu su i Strategija za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici Federacije BiH, 2013.–2017. i Strategija za suzbijanje nasilja u porodici RS, 2014.-2019. godina.

Bosna i Hercegovina je novembra 2013. godine postala 6. zemlja članica Vijeća Evrope koja je ratifikovala Konvenciju Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Ovim se BiH obavezala na poduzimanje zakonodavnih i drugih mjera radi osiguranja pravnog, institucionalnog i organizacionog okvira za prevenciju nasilja nad ženama, zaštitu žrtava nasilja te kažnjavanje počinitelja nasilja. U Konvenciji su jasno navedeni ciljevi konvencije (Poglavlje 1).

[%D1%83%20%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%86%D0%B8%D1%98%D0%B5%20%D0%B8%20%D0%B8%D0%B7%D0%B2%D1%98%D0%B5%D1%88%D1%82%D0%B0%D1%98%D0%B0%20%D0%BE%20%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B8%D1%99%D1%83%20%D1%83%20%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%86%D0%B8%20%D0%A1%D0%93%2071-13_479469691_249858411.pdf](#)

¹² <http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mpos/oPorodica/Pages/Splash.aspx#collapsible0>

Član 1. Ciljevi ove konvencije su:

- a. zaštita žena od svih vidova nasilja i sprječavanje, procesuiranje i eliminisanje nasilja nad ženama i nasilja u porodici;
- b. doprinos suzbijanju svih oblika diskriminacije nad ženama i promovisanje suštinske jednakosti između žena i muškaraca, uključujući i osnaživanje žena;
- c. izrada sveobuhvatnog okvira, politika i mjera zaštite i pomoći svim žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u porodici;
- d. unaprjeđenje međunarodne saradnje u pogledu eliminiranja nasilja nad ženama i nasilja u porodici;
- e. pružanje podrške i pomoći organizacijama i organima unutrašnjih poslova u djelotvornoj saradnji da bi se usvojio obuhvatni pristup eliminisanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

Član 5. Obaveze država i dužna pažnja

1. Članice će se suzdržati od učešća u bilo kakvom činu nasilja nad ženama i osigurati da državni organi, zvaničnici, službenici, ustanove i drugi akteri koji nastupaju u ime države postupaju u skladu s ovom obavezom.

2. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne odnosno druge mjere da s dužnom pažnjom spriječe, istraže, kazne i osiguraju reparaciju za djela nasilja obuhvaćena ovom Konvencijom, koja učine akteri koji ne istupaju u ime države.

Bosna i Hercegovina se obavezala da preduzme neophodne zakonodavne, odnosno druge mjere za unaprjeđenje i zaštitu prava svakoga, posebno žena, da žive slobodno od nasilja kako u javnoj tako i u privatnoj sferi koji bi bili u skladu sa Konvencijom Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

Tendencija zakonodavstva i javnih politika u Bosni i Hercegovini je usklađivanje u nadležnosti BiH, Republike Srpske, Federacije BiH i Brčko Distrikta sa Konvencijom Savjeta Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Da bi znali gdje se danas nalazimo po pitanju usklađenosti domaćeg zakonodavstva i Konvencija Savjeta Evrope, iskoristićemo studiju Analiza usklađenosti zakonodavstva i javnih politika u Bosni i

Hercegovini sa Konvencijom Savjeta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Petrić i Galić, 2015) kao polaznu osnovu.

3.1 Primjeri dobre prakse

Važeće zakonodavstvo u BiH ide ispred standarda iz Konvencije, kada se radi o obavezi **prijavljivanja djela nasilja u porodici**. Prema Zakonima o zaštiti od nasilja u porodici u FBiH i RS prijavljivanja djela nasilja u porodici je obavezno za sve građane koji imaju saznanja o tome. Evropski standard govori isključivo o preduzimanju mjera države kako bi se osobe koje imaju saznanja o nasilju ohrabrile na prijavu nasilja, čime predviđa niži standard ove obaveze.

U BiH postoje zakonski osnovi za vođenje i **prikupljanje statističkih podataka o nasilju u porodici** i to je u skladu sa Evropskom konvencijom. Problem je što ne postoji jedinstven model prikupljanja podataka za sva nadležna tijela koja u BiH pružaju zaštitu od nasilja, te se podaci o nasilju u porodici ne mogu u potpunosti smatrati kompletnim, konzistentnim i pouzdanim.

Zakon o ravnopravnosti polova u BiH i entitetski zakoni propisuju da su nadležne vlasti dužne obezbjediti stalnu **edukaciju javnih službenika** o karakteristikama nasilja nad ženama i rodno zasnovanog nasilja. Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH propisuje, da programi moraju sadržavati aktivnosti na edukaciji policijskih službenika, sudija, predstavnika organa starateljstva, zdravstvenih radnika, nastavnika, odgajatelja i drugih subjekata iz oblasti nasilja u porodici. Zakon o zaštiti od nasilja u porodici RS predviđa obavezu kontinuiranog stručnog osposobljavanja i usavršavanja sudija i tužilaca iz oblasti nasilja u porodici.

U vezi sa standardom koji se dotiče **procjene rizika i upravljanja rizikom**, može se konstatovati da je pravni okvir u BiH u značajnoj mjeri usklađen sa evropskim standardom. U oba entiteta, organi policije imaju obavezu, propisanu podzakonskim aktima u skladu sa odredbama entitetskih Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, da vrše procjenu bezbjednosti, odnosno ugroženosti žrtve nasilja u porodici, a u okviru provođenja zaštitnih mjera izrečenih od strane nadležnog suda. Za sve ostale nadležne institucije i organe, a prevashodno tužilaštvo i sud, zakonska obaveza obavljanja procjene rizika i upravljanje rizikom nije određena.

Konvencija takođe normira i **programe preventivne intervencije i programe za rad s učiniocima nasilja**. Zakoni o zaštiti od nasilja u porodici u oba entiteta u BiH propisuju mogućnost izricanja zaštitne mjere obaveznog psihosocijalnog tretmana počiniocu nasilja, koju sud izriče u slučaju nasilja u porodici. Metodologija provođenja ove mjere detaljno je razrađena podzakonskim aktima na nivou entiteta, i to Pravilnicima o načinu i mjestu sprovođenja zaštitne mjere obaveznog psihosocijalnog tretmana.

3.2 Primjeri loše prakse

Zakoni o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske i Federacije BiH i Zakon o ravnopravnosti polova u BiH, kao najvažniji zakoni koji se bave nasiljem nad ženama u BiH, ne propisuju obavezu **osiguranja informacija** o različitim tipovima raspoloživih usluga podrške i zakonskih mjera, odnosno ne propisuju tijelo koje bi bilo obavezno da pruži ovu vrstu informacija.

U Bosni i Hercegovini ne postoje **krizni centri za žrtve silovanja, ni krizni centri za žrtve seksualnog nasilja**, na način kako je to propisani Konvencijom iz Istanbula (koji bi žrtvama osiguravali usluge ljekarskog i forenzičkog pregleda, podršku u slučaju traume i savjetovanje). Centri za žene (npr. sigurne kuće, savjetovališta) koje su preživjele nasilje u porodici su najrasprostranjeniji u Bosni i Hercegovini i ove usluge pružaju nevladine organizacije.

Krivični zakoni u Bosni i Hercegovini, na nivou entiteta i distrikta Brčko, ne sadrže posebne zakonske odredbe koje bi inkriminisale djela **proganjanja, prinudni brak, te genitalno sakaćenje žena**, čime se može zaključiti da se nije stvorila osnovu za adekvatnu zaštitu žrtava ovih djela na način kako je propisano Konvencijom. Međutim, Krivični zakon FBiH sadrži krivično djelo omogućavanja sklapanja nedozvoljenog braka (član 215.) i izvanbračne zajednice sa mlađim maloljetnikom (ispod 14 godina, član 216). Kod člana 183, ugrožavanje sigurnosti, postoji dio koji se može dovesti u pitanje sa proganjanjem.

Krivičnopravni zakonski okvir u BiH ne omogućava da sud prilikom određivanja i odmjeravanja kazne za krivična djela uzme u obzir i konačne presude inostranih sudova država članica Konvencije za krivična djela regulisana Konvencijom (tj. djela nasilja nad ženama).

4. Statistika nasilja nad ženama

Kao što smo ranije kazali ne postoji jedinstven model prikupljanja podataka za sva nadležna tijela koja u BiH pružaju zaštitu od nasilja, te se podaci o nasilju u porodici ne mogu u potpunosti smatrati kompletnim, konzistentnim i pouzdanim. Zbog toga smo primorani da ove rezultate prikažemo u skladu da datim mogućnostima i po entitetima.

4.1 Republika Srpska

Tabela 1. Broj poziva na SOS broj 1264 za osobe žrtve nasilja

Godina	Ukupan broj poziva	Žene	Muškarci
2015.	3048	3048	
2016.	3747	3731	16
2017.	3696	3671	22
2018.	3474	3414	60

U odnosu na 2015. godinu, kada je u Republici Srpskoj bilo 3048 poziva na SOS telefon 1264, u 2016. godini taj broj se povećao na 3747. Od 2017. godine bilježimo lagani pad broja poziva na SOS telefon, tako da je on iznosio 3696 u 2017. i 3474 u 2018. godini.

Tabela 2. Broj korisnika sigurnih kuća u Republici Srpskoj

Godina	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Broj korisnika	94	78	76	108	117	82

Kao što vidimo iz tabele 2. broj korisnika/ica sigurnih kuća u Republici Srpskoj je rastao do 2017. godine, ali je 2018. zabilježen pad.

Tabela 3. Broj prijava slučajeva nasilja u porodici po godinama (podaci Ministarstva unutrašnjih poslova RS)

Godina	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Prijava slučajeva	253	453	427	330	403		

Broj prijavljenih slučajeva nasilja u porodici ima trend pada. U 2012. godini broj prijave je iznosio 1661, da bi 2015. godine taj broj opao na 1427 slučajeva, a 2018. godine taj broj je iznosio 1242 slučaja.

4.2 Federacije BiH

Tabela 4. Broj poziva na SOS broj 1265 za osobe žrtve nasilja

Godina	Ukupan broj poziva	Žene	Muškarci
2015.	914	86%	14%
2016.	654	86%	14%
2017.	453	86%	14%
2018.	226	86%	14%

U odnosu na 2015. godinu, kada je u Federaciji BiH bilo 914 poziva na SOS telefon 1265, u 2016. godini taj broj se smanjio na 654. Trend opadanja poziva na ovaj telefon u Federaciji BiH se nastavlja tako da smo 2017. godina imali 453 poziva, a 2018. godine 226 poziva.

Tabela 5. Broj korisnika sigurnih kuća u Federaciji BiH

Godina	2012.	2015.	2016.	2017.	2018.
Broj korisnika	395	264	257	219	175

Dobijeni podaci iz sigurnih kuća pokazuju jasne tendencije o smanjenju korisnika sigurnih kuća u Federaciji BiH. Polovinu osoba smještenih u sigurne kuće čine djeca. Imajući u vidu broj prijave slučajeva nasilja u porodici može se zaključiti da se u oko 10% prijavljenih slučajeva nasilja vrši smještaj u sigurne kuće.

Tabela 6. Broj prijava slučajeva nasilja u porodici po godinama (podaci kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova prema članu 222. Krivičnog zakona FBiH)

Godina	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Prijava slučajeva	1661	1669	1459	1427		1487	1242

Broj prijavljenih slučajeva nasilja u porodici ima trend pada. U 2012. godini broj prijava je iznosio 1661, da bi 2015. godine taj broj opao na 1427 slučajeva, a 2018. godine taj broj je iznosio 1242 slučaja.

Tabela 7. Broj presuda (podaci opštinskih sudova prema članu 222. Krivičnog zakona FBiH)

Godina	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Prijava slučajeva	409	324	422	351	473	377	409

Kada se radi o presudama koje se tiču presuda opštinskih sudova prema članu 222. Krivičnog zakona Federacije BiH broj presuda varira između 324 koliko smo ih imali 2013. godine i 473. 2016. godine. U 2018. godini taj broj iznosi 409.

Tabela 8. Podaci opštinskih sudova o zahtjevima za izricanje zaštitnih mjera, broj izrečenih zaštitnih mjera i broj osoba koje su štice

	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Broj zahtjeva	124	153	168	165	532	276
Broj izrečenih zaštitnih mjera	189	190	293	213	644	417
Broj osoba koje su štice zaštitnim mjerama	554	446	241	205	235	308

Broj zahtjeva o izricanju zaštitnih mjera je rastao od 2012. godine i svoju kulminaciju doživio 2016. godine kada smo ih imali 532 zahtjeva, da bi 2017. godine on iznosio 276. Sličan je trend i kod broja izrečenih zaštitnih mjera koji raste od 2012. do 2014. godine, da bi kulminaciju dosegao 2016. godine kada su zabilježena 644 slučaja. U 2017. godini izrečeno je 417 zaštitnih mjera. Broj osoba koje su štice zaštitnim mjerama je opadao od 2012. godine do 2015. godine, da bi od 2016. godine počeo da raste i 2017. godine taj broj je iznosio 308 osoba.

5. Monitoring medija o ljudskim pravima u printanim i online medijima od 20.01.-20.02.2018.

U periodu od 20.januara do 20.februara 2018. predmet media monitoringa printanih i online medija bilo je pitanje izvještavanja o nasilju nad ženama. U okviru *press clippinga* koji je trajao mjesec dana pratili smo 24 printana medija i sve web portale na području Bosne i Hercegovine, te uvidjeli na koji način mediji na našem tlu percipiraju problem nasilja nad ženama, u kojoj mjeri izvještavaju o jednom od većih problema današnjice i na šta stavljaju fokus prilikom tog izvještavanja.

Svakodnevno su praćeni sljedeći mediji:

- **Printani mediji (dnevna izdanja):** Dnevni avaz, Dnevni list, EuroBlic, Glas Srpske, Jutarnji list, Nezavisne novine, Oslobođenje, Večernji list (izdanje za BiH), Večernje novosti (izdanje za BiH), Poslovne novosti.
- **Printani mediji (sedmična i periodična izdanja):** Azra, Dani, Faktor, Gracija, Grazia, Ljepota i Zdravlje, Ladies In, Azra Family, Naša riječ, Semberske novine, Start, Stav, Urban magazine i Unsko-sanske novine Krajina.
- **Svi** internet portali na području Bosne i Hercegovine.

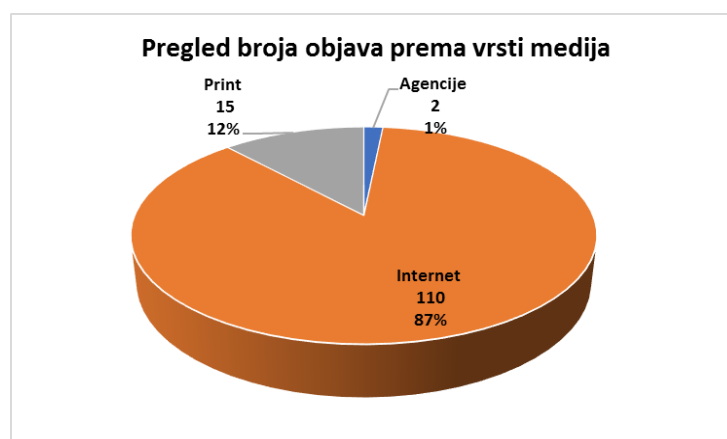
5.1 Rezultati

Tokom posmatranog perioda zabilježeno je 127 objava u kojima se spominjao problem nasilja nad ženama u Bosni i Hercegovini. Kroz posmatrani period dolazimo do podataka da mediji izvještavaju o problemima nasilja nad ženama, ali poražavajuća činjenica je da su to više tekstovi sa senzacionalističkim naslovima poput „Banjalučki manijak ponovo napada“ i da su upravo ti tekstovi produkt copy/paste forme, do sada najjednostavnije forme izvještavanja u novinarstvu.

Mediji su nam prenijeli ono što trebamo znati, dobili smo informaciju da je 25-godišnja djevojka napadnuta i da se za počiniocem traga. Tu je priča počela, ali tu i staje. Mediji su u posmatranom periodu sve negativne objave plasirali senzacionalističkim naslovima, bez ijedne primjese istraživačkog novinarstva.

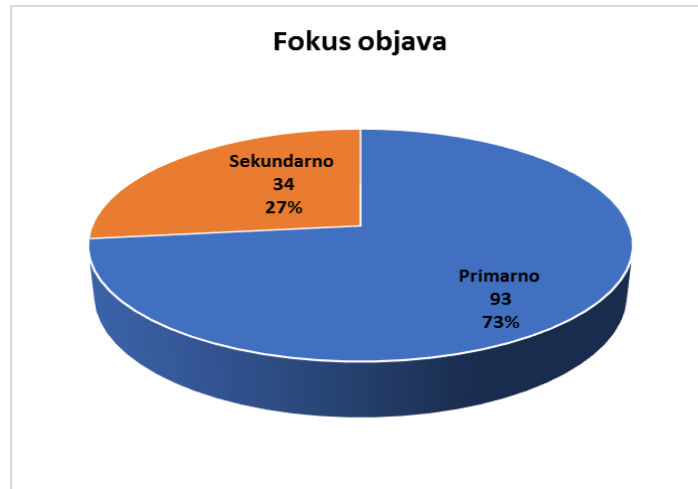
Kampanja „Jedna milijarda ustaje“ je u posmatranom periodu bila u fokusu medijske pažnje kada govorimo o nasilju nad ženama i borbi protiv ovog problema u zajednici. Najveći broj objava je zabilježen upravo za ovu temu. Mediji su većinom prenijeli ciljeve, načine na koji se ovaj problem mora i može riješiti. Većina ovih tekstova, za razliku od prethodnih koji su imali senzacionalističke naslove bili su potpisani.

U narednom grafikonu i tabeli dat je pregled broja objava po vrsti medija.

Grafikon 1.

73% od ukupnog broja objava praćenih u navedenom periodu je imalo primarni karakter, odnosno primarna tema je bila nasilje nad ženama, bilo da se radi o borbi protiv nasilja ili primjerima nasilja nad ženama u bh. društvu. 34 objave, odnosno 27% od ukupnog broja objava bile su sekundarne, tj. nasilje nad ženama je spomenuto u par dijelova teksta, najčešće kada se govorilo uopšte o nasilju u zajednici.

Grafikon 2.

Tabela 9. Ukupan broj objava u printanim medijima

Medij	Broj objava
Dnevni avaz	4
Dnevni list	1
Euro Blic	2
Glas Srpske	2
Nezavisne novine	1
Semberske novine	1
Večernji list	4

Tabela 10. Ukupan broj agencijskih objava

Medij	Broj objava
Fena.ba	2

Tabela 11. Ukupan broj objava na web portalima

Medij	Broj objava
abc.ba	2
akos.ba	1
avaz.ba	5
banjaluka.com	3
banjaluka.net	5
bhrt.ba	2
bh-vijesti.com	1
bigportal.ba	1
bih-x.info	1
biscani.net	1
biznis.ba	1
blic.rs	1
bl-portal.com	1
bljesak.info	2
bug.ba	2
buka.ba	1
business-magazine.ba	1
cafe.ba	1
direktno.ba	1
diskriminacija.ba	1
dnevnik.ba	3
dnevni-list.ba	3
drukciji.ba	1
faktor.ba	1
federalna.ba	2
fokus.ba	1
frontsobode.ba	1
glaskotorvarosa.com	1
gorazdeonline.ba	1
gornjivakuf-x.com	1
hayat.ba	2
hip.ba	2
inreformato.ba	1
interview.ba	1
klix.ba	2
magic.ba	1
media.ba	1
mojkontakt.com	1
mondo.ba	1
mostarski.ba	4

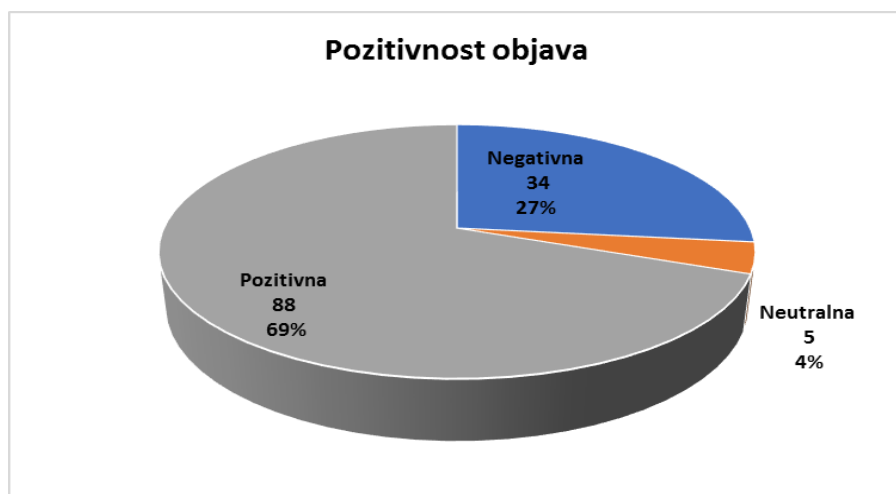
nap.ba	1
Nezavisne.com	1
nezavisni.ba	2
novi.ba	1
oslobodjenje.ba	2
palelive.com	2
pogled.ba	1
poskok.info	1
poslovnenovine.ba	1
predstavnickidom-pfbih.gov.ba	1
radiokameleon.ba	1
radio-krajina.com	1
radiosarajevo.ba	5
reprezent.ba	1
rtv-kd.com	1
rtvusk.ba	2
sarajevo-rs.com	1
source.ba	1
srpskacafe.com	2
starmo.ba	1
startbih.info	1
stav.ba	1
tntportal.ba	2
treci.ba	1
troplet.ba	1
tuzlanski.ba	1
usn.co.ba	1
vijesti.ba	3
vijesti24.ba	1
vipromo.ba	1
visocka.ba	1
visoko.co.ba	1
zdici.info	1

5.2 Vrijednosne orijentacije objava

Kada je u pitanju vrijednosna orijentacija objava, najveći broj objava je označen kao pozitivan, a takve objave su većinom govorile o radionicama, aktivnostim različitih udruženja u Bosni i Hercegovini o borbi protiv nasilja nad ženama. Pozitivne objave o ovim temama su, takođe, bile zasnovane na edukativnim sadržajima koji su se provodili u školama, na tribinama i sličnim skupovima. Objave kojima je pripisan pozitivan predznak su one u kojima se govorilo o aktivnostima USAID-a kroz čiji projekat je osiguran posao za 96 marginalizovanih žena, među kojima su i one koje su pretrpjele nasilje. Kampanja „Jedna milijarda ustaje“ u kojoj su građani bh gradova ustali za borbu protiv nasilja nad ženama je jedna od pozitivnijih objava u praćenom periodu. Važno je istaći i konferenciju za medije posvećenu pravima žena, djece i porodice održane u Sarajevu, na kojoj je rečeno da će mediji u budućnosti više izvještavati o rodno zasnovanom nasilju.

Svih pet neutralnih objava je govorilo o opštim problemima nasilja nad ženama, ali i komentarima o eventualnom napredovanju pri rješavanju ovih problema.

Negativne objave su bile zasnovane isključivo na izvještavanju o direktnim napadima na žene, silovanju i psihičkim zlostavljanjima.

Grafikon 3.

Tabela 12. Vrijednosne orijentacije objava u printanim medijima

Vrijednosna orijentacija	Broj objava
Dnevni avaz	4
Negativna	4
Dnevni list	1
Neutralna	1
Euro Blic	2
Negativna	2
Glas Srpske	2
Negativna	2
Nezavisne novine	1
Negativna	1
Semberske novine	1
Pozitivna	1
Večernji list	4
Negativna	3
Pozitivna	1

Tabela 13. Vrijednosne orijentacije objava na portalima

Vrijednosna orijentacija	Broj objava
abc.ba	2
Negativna	1
Pozitivna	1
akos.ba	1
Neutralna	1
avaz.ba	5
Negativna	1
Pozitivna	4
banjaluka.com	3
Negativna	1
Pozitivna	2
banjaluka.net	5
Negativna	2
Pozitivna	3
bhrt.ba	2
Pozitivna	2
bh-vijesti.com	1
Negativna	1
bigportal.ba	1
Negativna	1

bih-x.info	1
Negativna	1
biscani.net	1
Pozitivna	1
biznis.ba	1
Pozitivna	1
blic.rs	1
Negativna	1
bl-portal.com	1
Negativna	1
bljesak.info	2
Pozitivna	2
bug.ba	2
Neutralna	1
Pozitivna	1
buka.ba	1
Pozitivna	1
business-magazine.ba	1
Pozitivna	1
cafe.ba	1
Pozitivna	1
direktno.ba	1
Pozitivna	1
diskriminacija.ba	1
Pozitivna	1
dnevnik.ba	3
Pozitivna	3
dnevni-list.ba	3
Negativna	1
Pozitivna	2
drukci.ba	1
Pozitivna	1
faktor.ba	1
Negativna	1
federalna.ba	2
Pozitivna	2
fokus.ba	1
Pozitivna	1
frontsobode.ba	1
Pozitivna	1
glaskotorvarosa.com	1
Negativna	1
gorazdeonline.ba	1
Pozitivna	1
gornjivakuf-x.com	1

Pozitivna	1
hayat.ba	2
Pozitivna	2
hip.ba	2
Neutralna	1
Pozitivna	1
inreformato.ba	1
Pozitivna	1
interview.ba	1
Pozitivna	1
klix.ba	2
Pozitivna	2
magic.ba	1
Pozitivna	1
media.ba	1
Negativna	1
mojkontakt.com	1
Negativna	1
mondo.ba	1
Negativna	1
mostarski.ba	4
Pozitivna	4
nap.ba	1
Pozitivna	1
Nezavisne.com	1
Negativna	1
nezavisni.ba	2
Pozitivna	2
novi.ba	1
Pozitivna	1
oslobodjenje.ba	2
Pozitivna	2
palelive.com	2
Pozitivna	2
pogled.ba	1
Pozitivna	1
poskok.info	1
Pozitivna	1
poslovnenovine.ba	1
Pozitivna	1
predstavnickidom-pfbih.gov.ba	1
Pozitivna	1
radiokameleon.ba	1
Negativna	1
radio-krajina.com	1

Pozitivna	1
radiosarajevo.ba	5
Negativna	1
Pozitivna	4
reprezent.ba	1
Pozitivna	1
rtv-kd.com	1
Pozitivna	1
rtvusk.ba	2
Pozitivna	2
sarajevo-rs.com	1
Pozitivna	1
source.ba	1
Pozitivna	1
srpskacafe.com	2
Negativna	1
Pozitivna	1
starmo.ba	1
Pozitivna	1
startbih.info	1
Pozitivna	1
stav.ba	1
Pozitivna	1
tntportal.ba	2
Pozitivna	2
trece.ba	1
Pozitivna	1
troplet.ba	1
Pozitivna	1
tuzlanski.ba	1
Neutralna	1
usn.co.ba	1
Negativna	1
vijesti.ba	3
Pozitivna	3
vijesti24.ba	1
Pozitivna	1
vipromo.ba	1
Negativna	1
visocka.ba	1
Pozitivna	1
visoko.co.ba	1
Pozitivna	1
zdici.info	1
Pozitivna	1

Tabela 14. Vrijednosne orijentacije agencijskih objava

Vrijednosna orijentacija	Broj objava
Fena.ba	2
Pozitivna	2

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je urađeno u periodu od novembra 2017. do januara 2018. godine na uzorku od 108 žena žrtava nasilja koje su zatražile pomoć u nekoj od sigurnih kuća u Banjaluci, Modriči, Sarajevu, Mostaru, Bijeljini, Zenici, Tuzli u poslednje tri godine. Imajuću u vidu specifičnost samog uzorka ispitanicama samo ostavili mogućnost da upitnik popune online ili metodom papir i olovka.

Tabela 15. Starost ispitanica

	N	%
Mlađe od 29 godina	31	28,8
Od 30 do 44 godina	42	39,0
Starije od 45 godina	30	27,8
Odbija	5	4,6
Total	108	100,0

Kada pogledamo godine starosti ispitanica vidimo da je najveći procenat (39,0%) starosti od 30 do 44 godine, dok u druge dvije starosne kategorije do 29 godina i starije od 45 godina nalazimo (oko 28,0%) ispitanica.

Tabela 16. Obrazovanje ispitanica

	N	%
Odbija	4	3,7
Završena osnovna škola	30	27,8
Završena srednja škola 3. stepen (zanat)	23	21,3
Završena srednja škola 4. stepen (tehničar)	38	35,2
Završena viša škola	4	3,7
Završena visoka škola	9	8,3
Total	108	100,0

Svaka treća ispitanica (35,2%) je završila srednju školu četvrti stepen, a slijede žene sa završenom osnovnom školom (27,8%) i žene koje imaju završenu srednju školu treći stepen (21,3%). Svaka deseta žena (12%) ima više ili visoko obrazovanje.

Tabela 17. Ukupni mjesečni prihod SVIH članova domaćinstva u kome žive ispitanice

	N	%
Odbija	4	3,7
Ne znam	11	10,2
Do 250 KM	13	12,0
Od 251 KM do 500 KM	26	24,1
Od 501 KM do 750 KM	28	25,9
Od 751 KM do 1000 KM	12	11,1
Od 1001 KM do 1500 KM	9	8,3
Više od 1501 KM	4	3,7
Nemam primanja	1	,9
Total	108	100,0

Nešto više od trećine ispitanica (37%) ima primanja između 500 KM i 1000 KM , dok svaka treća žena (36,1%) ima primanja manja od 500 KM. Primanja preko 1000 KM ima 12% žena.

D 18. Radni status

	N	%
Odbija	1	,9
Nešto drugo	3	2,8
Nezaposlena	49	45,4
Invalid	3	2,8
Penzionerka	1	,9
Privremeni i povremeni poslovi	13	12,0
Studentkinja ili srednjoškolka	5	4,6
Vodim svoj posao ili sa partnerom	1	,9
Zaposlena u javnom ustanovi	6	5,6
Zaposlena u NVO sektoru	1	,9
Zaposlena u privatnoj firmi i nisam prijavljena	5	4,6
Zaposlena u privatnoj firmi i prijavljena sam	20	18,5
Total	108	100,0

Svaka druga žena žrtva nasilja (45,4%) je nezaposlena, dok 12,0% radi privremene i povremene poslove. Svaka peta žena (18,5%) ima stalni posao u privatnoj firmi i prijavljena je, dok 4,6% radi u privatnoj firmi „na crno“.

Tabela 19. Bračni status ispitanica

	N	%
Imam partnera ali ne živimo zajedno	7	6,5
Nisam udata/nisam u vezi	14	13,0
Živim sa partnerom, ali nisam udata	15	13,9
Razvedena	20	18,5
Udata	47	43,5
Udovica	4	3,7
Odbija	1	,9
Total	108	100,0

Među ženama žrtvama nasija najviše udatih (43,5%), a slijede razvedene (18,5%), ona koje žive sa partnerom ali nisu udate (13,9%) i one koje niti su udate, niti su u vezi (13,0%). Udovica je 3,7%, a onih koje imaju partnera ali ne žive sa njim (6,5%).

Tabela 20. Na pitanje da li imaju djece, ispitanice su odgovorile sljedeće

	N	%
Da	84	77,8
Ne	24	22,2
Total	108	100,0

Među ženama koje su bile žrtve nasilja njih tri četvrtine (77,8%) imaju djecu, dok 22,2% žena nema djecu.

Tabela 21. Na pitanje koliko imaju djece, ispitanice su odgovorile sljedeće

	N	%
Nema djece	26	24,0
1	15	13,9

2	39	36,1
3	17	15,7
4	5	4,6
5	3	2,8
6	1	,9
7	1	,9
8	1	,9
Total	108	100,0

Među ženama koje imaju djecu trećina je onih sa dvoje djece (36,1%), dok je skoro podjednak procenat žena sa jednim (13,9%) ili tri djeteta (15,7%).

Tabela 22. Na pitanje da li su zbog ratnih dešavanja postale izbjeglice, raseljena lica ili nisu napuštale grad u kojem sada žive, ispitanice su odgovorile na sljedeći način:

	N	%
Izbjeglica	10	9,3
Niste napuštali grad u kojem sada živite	70	64,8
Raseljeno lice	21	19,4
Odbija	7	6,5
Total	108	100,0

Dvije trećine ispitanica (64,8%) nije napuštala mjestostanovanja tokom rata, dok 19,4% ima status raseljenog lica, a 9,3% izbjeglice.

Tabela 23. Izraz koji najbolje opisuje prirodu vjerskih ubjedenja ispitanica

	N	%
Nisam religiozna i protivnica sam religije	2	1,9
Nisam religiozna, nemam ništa protiv da drugi vjeruju	25	23,1

Nisam sigurna vjerujem li ili ne vjerujem	10	9,3
Uvjerena sam vjernica i prihvatam sve što moja vjera uči	36	33,3
Vjernica sam, ali ne prihvatam baš sve što moja vjera uči	32	29,6
Odbija	3	2,8
Total	108	100,0

Skoro dvije trećine žena (62,9%) koje su žrtve nasilja sebe vide kao vjernice koje u većoj ili manjoj mjeri vjeruju u ono što ih vjera uči, dok njih 9,3% nije sigurno da li vjeruje ili ne. Svaka četvrta ispitanica (25,0%) za sebe kaže da nije religiozna.

Vrste nasilja koje su žrtve doživjele

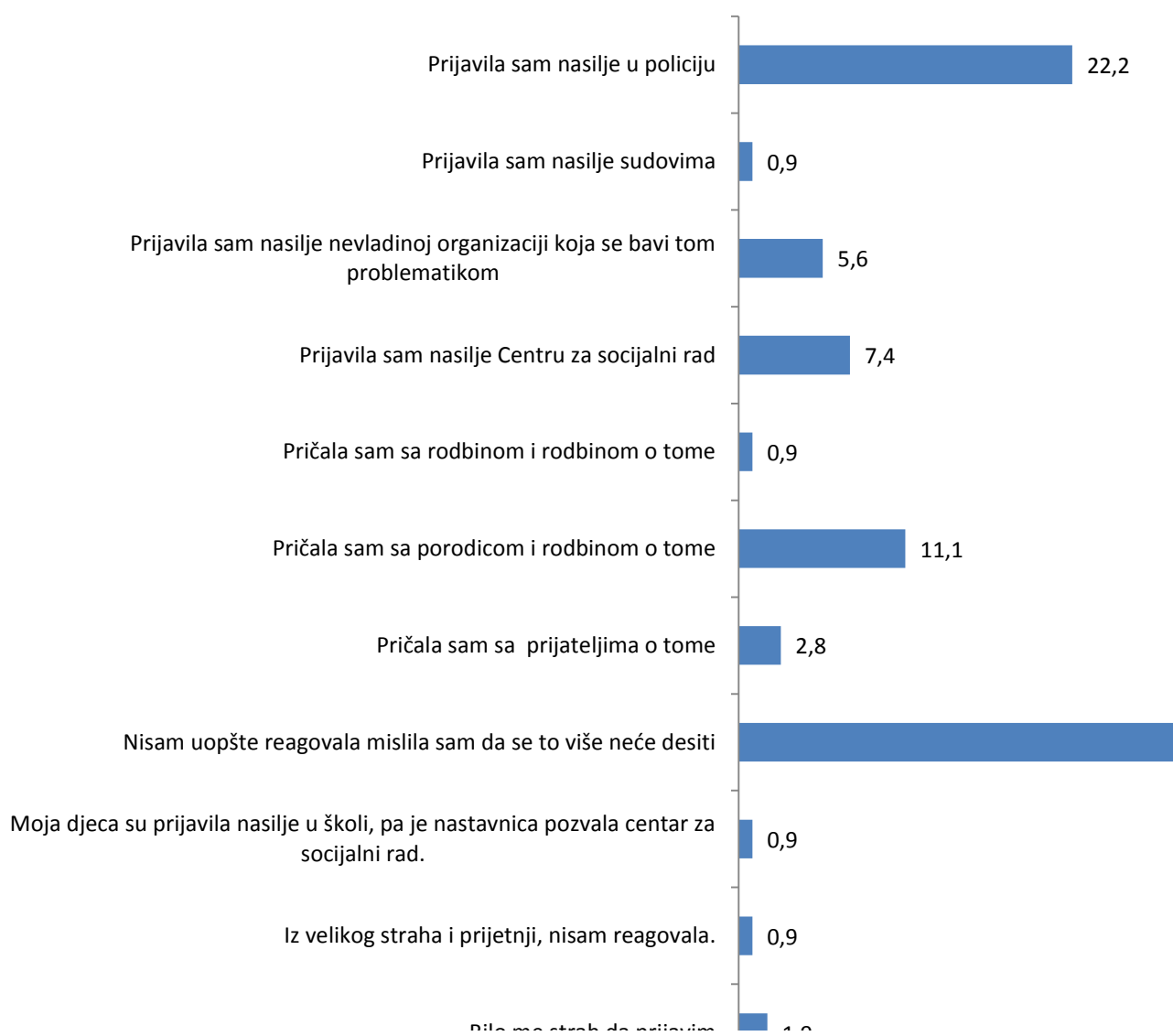

Grafikon 4.

Kada se govori o vrsti zlostavljanja kojima su žene bile izložene vidimo da dominiraju fizičko i verbalno nasilje, ali i ograničavanje kretanja i to najčešće:

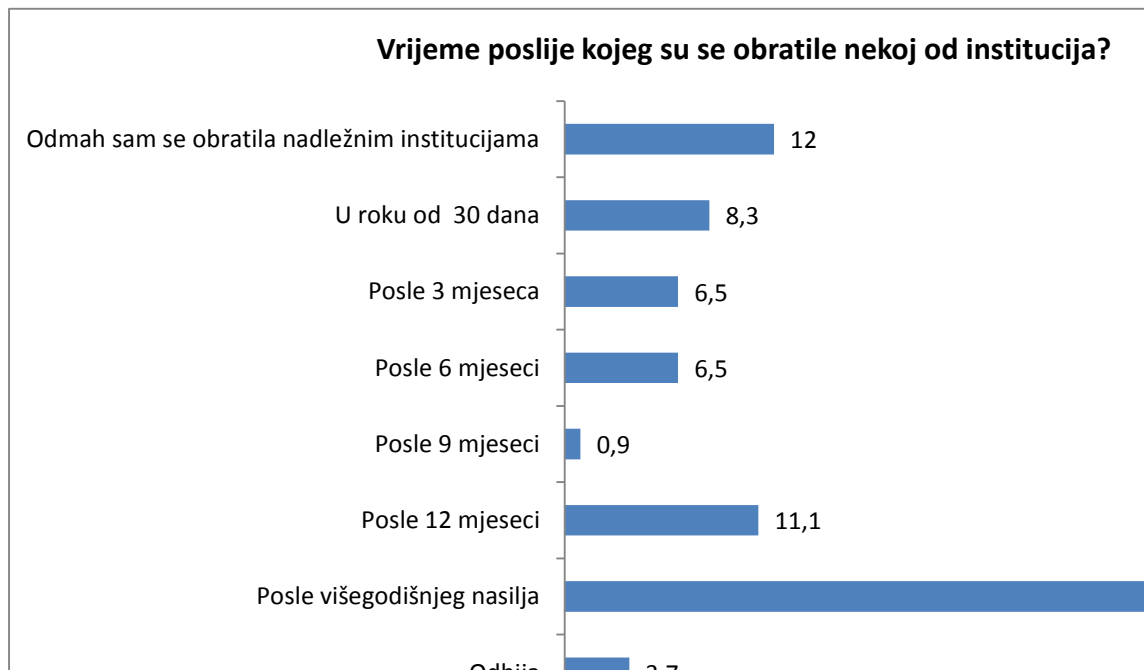
- Galama i vika (76,9%),
- Šamaranje (68,5%),
- Guranje (64,8%),
- Prijetnje (63,0%),
- Uvredljive i ponižavajuće poruke (58,3%),
- Ucjene (56,5%),
- Nanošenje tjelesnih povreda (50,9%),
- Premlaćivanje (50,9%),
- Razbijanje stvari (50,0%),
- Bacanje predmeta (49,1%),
- Ograničavanje slobode kretanja (47,2%) i
- Kontrolisanje telefonskih razgovora (42,6%).

Reagovanje nakon što se prvi put desilo nasilje?

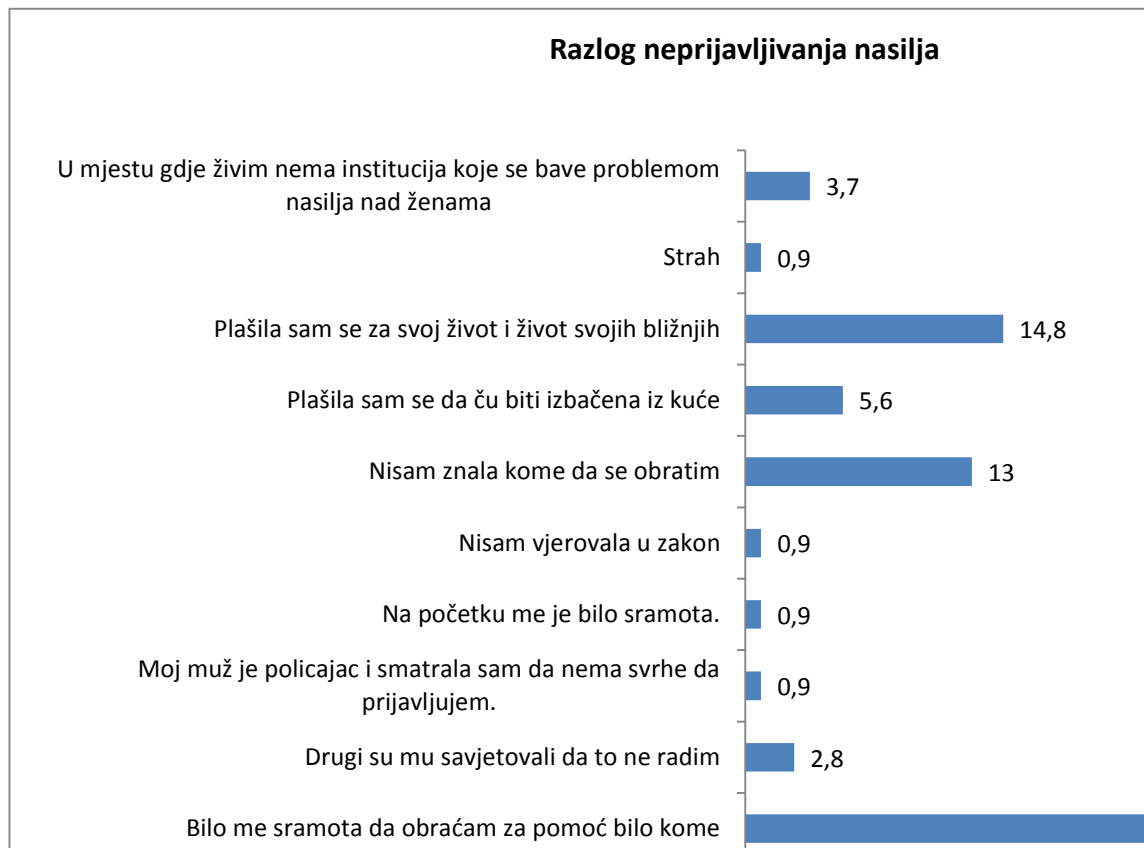
Grafikon 5.

Kada se prvi put desilo nasilje žrtve nisu reagovala misleći da se to više neće desiti (40,7%), dok je svaka deseta žena (11,1%) o tom razgovarala sa porodicom i rodbinom. Svaka peta žena (22,2%) je o nasilju obavjestila policiju, dok je 7,4% o tome obavjestilo Centar za socijalni rad, a 5,6% nevladine organizacije koje se bave ovom problematikom.

Grafikon 6.

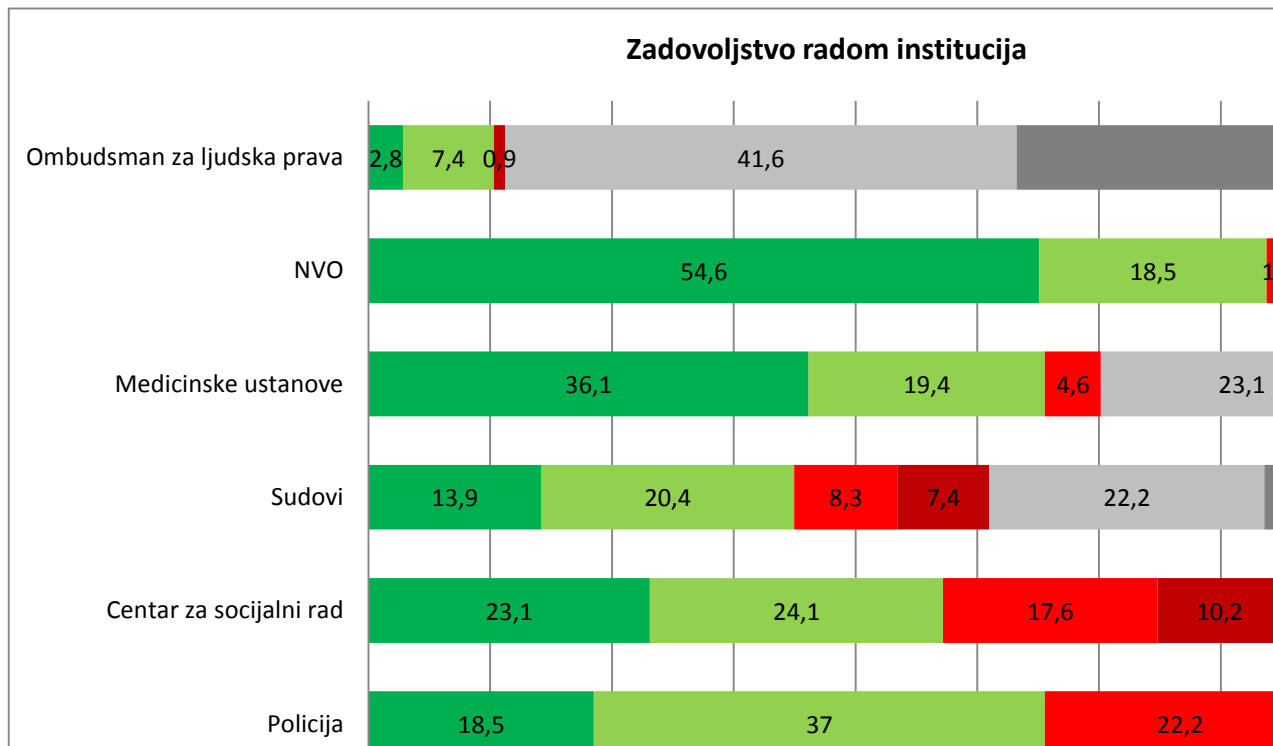
Kao što možemo da vidimo iz grafikona 6. najveći broj žena (43,5%) je više godina trpilo nasilje prije nego što su se obratile za pomoć nekoj od institucija, a oko godinu dana njih 11,1%. Ipak, svaka deseta žena (12%) se odmah obratila nadležnim institucijama, 8,3% u roku od 30 dana, a 13% u periodu od 3 do 9 mjeseci.

Grafikon 7.

Osnovni razlozi zbog čega se zlostavljane žene nisu obratile nekoj od institucija da ih zaštite su:

- Sramota (35,2%),
- Strah za život njihovih bližnjih (14,8%),
- Neinformisanost kome mogu da se obrate u toj situaciji (13%).

Grafikon 8.

Žene žrtve nasilja su najviše zadovoljne radom:

- Nevladinih organizacija (73,1%),
- Medicinskih ustanova (55,5%),
- Policije (55,5%),
- Centrima za socijalni rad (47,2%),
- Sudovima (34,3%) i
- Ombudsmanom BiH (10,2%).

Interesantno je i to da su žene žrtve nasilja najmanje kontakta imale sa institucijama Ombudsmana BiH (46,3%), sudovima (25,9%) i medicinskim ustanovama (16,7%)

Kada se govori o **policiji** žene žrtve nasilja najviše zamjeraju neadekvatno reagovanje, što jeste prilično uopštena zamjerka, ali pod tim se podrazumjeva: nedolazak odmah po prijavi nasilja, nezainteresovanost, nedavanje adekvatnih informacija žrtvama nasilja i nepostupanje po propisanoj proceduri. Stiče se utisak da su često na strani nasilnika i da je žrtva kriva što joj se to dešava. U malim mjestima često se dešava da su policajci prijatelji sa nasilnikom, što utiče na kvalitet njihovog rada (ne napišu prijavu ili žrtvi kažu da se smiri i nastavi da živi kao da se ništa nije desilo). Žene smatraju da ih u situacijama nasilja vrlo često policija ne shvata dovoljno ozbiljno. Takođe, one ističu da su mjere koje policija preduzima prema nasilniku blage i neadekvatne (opomene, uzimanje izjave i sl.). Policija ne pokazuje dovoljno senzibilnosti za žrtve nasilja.

Centrima za socijalni rad se zamjera što se plaše nasilnika i svoje aktivnosti prilagođavaju tome, vrlo često izgleda da su na strani nasilnika i da su njihove aktivnosti usmjerene ka vraćanju žrtve nasilniku. Centri za socijalni rad ne daju dovoljno informacija o pravima žrtava nasilja i šta se sve može preduzeti da bi se adekvatno reagovalo na nasilje. Ispitanice ističu da su spori i da nisu nudili mogućnost odlaska u sigurnu kuću. Centri za socijalni rad su veoma malo fleksibilni za situacije nasilja u porodici i procedure su im važnije od interesa žrtve. Često se dešavalo da ženama žrtvama nasilja spominju mogućnost da mogu ostati bez starateljstva, što mnoge žene preplaši i parališe njihove aktivnosti. Takođe, žene žrtve nasilja im zamjeraju i to što ne žele da dođu u porodicu i porazgovaraju sa članovima porodice o pretrpljenom nasilju.

Žrtve nasilja **sudovima** zamjeraju sporost u radu tj. dužinu trajanja sudskih procesa. Takođe, kazne za nasilje u porodici su preblage (novčana kazna, uslovna kazna i sl.). Osim toga suđenja koja se tiču razvoda i podjele imovine traju predugo, što destimuliše žrtve nasilja da bilo šta preduzimaju protiv nasilnika i često se osjećaju prevarenim. Ispitivanja na sudu su veoma mučna za žrtve nasilja i njihove porodice, pogotovo djecu. Medicinske ustanove nisu uvezane sa pravosuđem i medicinske nalaze mora da pribavi žrtva nasilja i priloži na sudu.

Nevladinim organizacijam žrtve nasilja ne zamjeraju mnogo, jer su svjesne da sa resursima kojima raspolažu rade dobar posao.

Usluge **Ombudsmana BiH**, žene žrtve nasilja su malo koristile tako da nemaju neke zamjerke ni pohvale za ovu instituciju.